

Потрібно знайти

точку опори

для **поєднання** зусиль

з облаштування **країни***

Виступ Голови Верховної Ради України Володимира ЛИТВИНА на заключному засіданні Верховної Ради України шостого скликання 6 грудня

Шановні народні депутати!
Почну свій заключний і останній виступ як Голова Верховної Ради України із загальною доброю новиною. Пророкування про кінець світу в грудні 2012 року, судячи з усього, скасовується. Кінця світу не буде, і це – чудово.

Замість кінця світу буде початок нового етапу парламентського життя в Україні. Відлік його справ і днів розпочнеться за тиждень. Чи стане ця новина гарною для людей і країни, залежить від нас з вами – досвідчених народних депутатів, що пройшли різноманітні політичні баталії, і від законодавців нової хвили, яким належить вперше прийняти присягу.

Нагадаю зміст цієї присяги: «Присягаю на вірність Україні. Зобов'язуюсь усіма своїми діями боронити суверенітет і незалежність України, дбати про благо Вітчизни і добробут Українського народу.

Присягаю додержуватися Конституції України та законів України, виконувати свої обов'язки в інтересах усіх співвітчизників».

У цьому тексті – простий і зрозумілий людям рецепт успіху всієї Верховної Ради і кожного народного депутата, гарантія того, що парламент сьомого скликання у наступні п'ять років буде хорошою новиною для країни і народу. Нам не потрібна «Новина» на зразок описаної у відомому оповіданні Василя Стефаника, але вже по відношенню до всієї країни.

Верховна Рада попереднього п'ятиріччя (2007–2012 років) від сьогодні стає надбанням історії. Вона залишає за собою безумовні пози-

тивні результати і не менш очевидні провали, протиріччя, скандальні інциденти та низькі суспільні рейтинги. Причин цього чимало – зовнішніх і внутрішніх, політичних і громадських, особистісних і колективних.

Вона позначена вірністю більшої частини парламентського корпусу депутатському обов'язку. Нашій спільній роботі доля відвела непростий час випробувань. І оцінюючи її у контексті загальних процесів, треба пам'ятати, що історія країни – це не історія Верховної Ради чи уряду. Це насамперед історія народу, який вкотре приречений на складні випробування.

Верховна Рада шостого скликання – це плід багатомісячної політичної кризи, жорсткого протистояння і складного компромісу, а також перших в історії України позачергових парламентських виборів 2007 року. Народившись у муках, парламент, що відходить у минуле, практично відразу потрапив у вир могутніх політичних штормів та вітрів як всередині країни, так і за її межами.

У 2007-му світ входив у затьожну глобальну фінансово-економічну кризу; низку «кольорових» революцій змінювали «мережеві» революції, які потрясли цілі регіони, політичні та інші об'єднання. Економічні й фінансові центри за минулі п'ять років прийшли в стан міграції на Схід. Кризові процеси в найбільших країнах – партнерах України та об'єднаннях країн, наприклад у Європейському Союзі, переконливо демонстрували, що усталені способи організації демократичних суспільств також потре-

бують реформування, що демократія – не застигла догма, а засіб та інструмент удосконалення суспільного життя.

Чи почули ми ці сигнали часу в щоденній парламентській метушні? Чи змогли оцінити зовнішні тектонічні зсуви?

Не впевнений в тому, що ми завжди давали адекватні відповіді на виклики та заклики доби і потреби безпосередньо українського суспільства.

На наших очах країна втрачала ціле п'ятиріччя свого розвитку та історії через неспроможне президентство, чвари серед вищого керівництва країни, його непродумані політичні та економічні рішення. Неуспіх, а потім і відвертий провал насаджуваних новацій в економіці, соціальному житті, організації суспільства, в гуманітарній сфері множили настрої розчарування і поглиблювали ерозію народної довіри до влади.

Інакше, як авантюрами, важко назвати катастрофічний для української економіки газовий контракт 2009 року, 15-процентний обвал ВВП, втрату величезної економічної зони на морських просторах в Чорному морі. На наших очах відносили зі стратегічними сусідами на Сході розпалювалися до точки кипіння, а зі стратегічним партнером на Заході – Євросоюзом – охолоджувалися до нуля. Країна втрачала свої можливості, а ми, як вищий законодавчий орган влади України, з усією віддачею сил не зупиняли її сповзання до прірви, оскільки були втягнуті у з'ясування

стосунків між тодішніми Президентом і прем'єром.

За роки нашої каденції Україну струсили чотири виборчі кампанії: двічі парламентські, президентські та місцеві. Замість врівноваженого і спокійного сприйняття вибору народу, за яким у демократичних країнах приходять суспільна стабільність і розвиток країни, у нас життя за принципом «від виборів до виборів» перетворило процеси в державі на політичний трилер, а роботу Верховної Ради — на кориду.

Оглядаючи п'ятиріччя Верховної Ради шостого скликання, маємо всі підстави констатувати, що в Україні за цей період відбулося два парламенти: парламент зрештою 2007–2009 року і Верховна Рада 2010–2012 років. І хоча склад Верховної Ради шостого скликання суттєво не змінювався, президентські вибори 2010 року стали вододілом для самої суті і змісту її діяльності.

Перший став віддзеркаленням розбалансованості державної політики і самої держави, втрати керованості в країні на загальнодержавному і особливо місцевому рівнях. Відторгнення населенням лідерів, їх безпринципні війни, конфліктність в управлінні між центром і регіонами не могли не відбитися на ефективності роботи та авторитеті парламенту.

Верховній Раді України 2010–2012 років після нової розстановки політичних сил довелося нарівні з Президентом та новим Кабінетом Міністрів буквально «збирати» країну наново. Україна гостро потребувала законодавчої опори для того, щоб зупинити скочування держави в економічну прірву, закласти основи економічної, соціальної, політичної та суспільної стабільності, дати старт давно назрілим реформам, покласти край скандальним конфліктам у владі в центрі та на місцях. Коротко кажучи, йшлося про законодавчі гарантії реанімації всієї системи влади в державі, оживання країни та її економіки.

Це завдання Верховна Рада виконала. Виконала у тому вигляді, як бачили це Президент і Кабінет Міністрів України.

Кілька цифр, які характеризують таку роботу. За п'ятирічний період у Верховній Раді України було зареєстровано 6455 законопроектів. Із них розглянуто 5659, з яких 1484 — прийнято в цілому, 119 — в першому і наступних читаннях, направлені на доопрацювання або враховані в інших проектах 285, відхилено та знято з розгляду 3771 законопроект.

Більше двох третин (66%) всіх законопроектів були відхилені — це інтегральний показник для всієї Верховної Ради. Інакше виглядає доля ініціатив за авторством Президента України: 77% поданих ним зако-

нопроектів прийнято. Більше 60% проектів Кабінету Міністрів також отримали підтримку Верховної Ради. Законопроекти від народних депутатів виявилися аутсайдерами в статистиці парламентської ефективності — тільки 22% з 4071 авторського депутатського проекту пройшли чистилище сесійної зали. Висновок простий — ця статистика віддзеркалює якість законодавчої роботи.

Зазначу, що переважна більшість найважливіших законів прийнята як раз в період 2010–2012 років. У цей же період Верховна Рада проходила внутрішню змістовну еволюцію: від розбалансованості і перманентного протистояння до високого ступеня лояльності і підтримки практично всього масиву ініціатив Президента та Уряду України. Важливо, щоб така ревність не перейшла межу, за якою втрачається сутність парламенту і парламентаризму. Не думаю, що Президент України та Уряд мають потребу в такому послужливому і догідливому парламенті. Ще менше він потрібен країні.

Важливо і те, що Верховна Рада України до останнього засідання зберегла свій голос — голос звучний, різкий, часто дратівливий для влади і більшості. Втім, це багато в чому голос наших виборців, які не хочуть чути одну думку, їм потрібні всі відтінки правди, якою б неприємною вона була для частини суспільства. Верховна Рада шостого скликання зберегла для народу цю трибуну багатоголосся і багатьох правд вустами народних депутатів. І в цьому її чималий внесок у підсумки нещодавніх парламентських виборів, нову багатолікість депутатського корпусу і майбутнє в парламенті багатьох депутатів всього політичного спектра України.

На завершення дозволю собі висловити кілька особистих оцінок і поглядів, від яких щоденно стримував себе протягом головування у Верховній Раді. У цьому залі в мене хіба що не стріляли впритул і в спину, тому сьогодні у мене є право прямо сказати дещо з того, що я думаю.

Українським народним депутатам властива цікава аномалія, яка майже не зустрічається в західних парламентах — піднімається до хмар не тільки над виборцями, народом в цілому, а й над своїми колегами. Найсумніше, що це вивіщення і звелічення себе самого поширюється і на власний інститут влади — парламент. Таке неадекватне заниження значення Верховної Ради в порівнянні зі своєю власною значущістю, принизливі і часто зневажливі оцінки депутатами своїх колег — незбагнений для мене парадокс українського політикуму. Повна відсутність корпоративної відповідальності, корпо-

ративного же патріотизму, помилкове відчуття політичної безкарності — хіба це не головні причини антиконституційної оренди карток для безтілесного і заочного голосування? Причина глибокої девальвації поваги до Верховної Ради у людей криється саме в безвідповідальному ставленні частини депутатського корпусу до своєї власної роботи, наївній самоомані деяких народних обранців у своїй уявній святості. У цьому зв'язку нагадаю давню мудрість: «у святих є тільки минуле, у грішників — майбутнє».

Передбачаючи черговий потік отруйної критики після цих вибраних думок уголос, водночас зазначу: я щонайбільше відповідальний за нинішній рівень парламентаризму в Україні. Хоча Голова Верховної Ради за української ситуації і атмосфери — безсловесний представник всіх, крім себе самого. Він диригент без палички і оркестру. Він заручник щоденного болісного вибору, звивистого пошуку компромісу, хиткої згоди між непримиренними і полярними поглядами.

Ця позиція вимушеної компромісності і лінії поведінки на порозуміння сприймається багатьма з вас і в суспільстві не як вияв політичної цілісності й сили, а як слабкість і безхарактерність. І я не настільки наївний, щоб не розуміти, що така роль згубна для політика.

Проте я ще і ще раз закликаю замислитися, за якими правилами дали повинні діяти українські політики. Потрібно знайти точку опори для поєднання зусиль з облаштування країни.

Не буде цього — не буде єдиної ефективної України. Коли демагогія починає серйозно сприйматися, це — провісник біди.

Головним опонентом Голови Верховної Ради всі ці роки я був сам собі. Немає більшого критика дій і рішень Володимира Литвина, ніж Володимир Литвин. Але якою б жорсткою була ця критика із зали, зі сторінок ЗМІ або з глибин мого серця і душі, я твердо вірю: без діалогу, без свободи висловлювати погляди, без апеляції до розуму не може бути парламенту. Без парламенту не може існувати парламентаризм. Без парламентаризму немислима демократія. Без демократії немислима й Україна. Упевнений: майбутнє України в широкому парламентаризмі, сильному парламенті, в зразковій демократії не на словах, а на практиці.

Вдячний всім друзям за допомогу й підтримку, дякую і всім недругам за те, що, стріляючи впритул словесно та в інший спосіб, не вистрілили реально у спину.

Дякую, шановні колеги, за співпрацю.

